

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษา จตุคามรามเทพในมิติของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นกับผู้ศรัทธาจตุคามรามเทพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาภาพรวม ความเป็นมา ความเชื่อและทัศนคติ ความสำคัญเบื้องต้น ที่เกี่ยวกับองค์จตุคามรามเทพ เพื่อศึกษาจตุคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคม และ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ บทความ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ เพื่อกำหนดเป็นกรอบการศึกษาและประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-dept Interview) โดยมีทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์/พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

พื้นที่ในการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงปรากฏการณ์ของการนำเอาจตุคามรามเทพ ในมิติของทุนทางสังคม ตลอดจนความเชื่อถือศรัทธาในองค์จตุคามรามเทพ ที่ถูกนำมาใช้เป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตของบุคคลและครัวเรือนผ่านการแปลงศรัทธาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลในพื้นที่ในเชิงลึกและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงเลือกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์กลางของความเชื่อเรื่องจตุคามรามเทพ โดยมีเหตุผลสำคัญ ดังนี้

1. จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์โดยตรงกับองค์อุตสาหกรรมเทพในฐานะเป็นต้นกำเนิดและเป็นทีประดิษฐานองค์อุตสาหกรรมฯ ทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางในการส่งผ่านความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม การส่งผ่านชุดความคิดเรื่องอุตสาหกรรมเทพไปสู่แหล่งอื่น ๆ

2. ประชาชนในพื้นที่ยังคงมีความเคารพเลื่อมใสในองค์อุตสาหกรรมเทพอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย ไม่ว่าจะระแแสอุตสาหกรรมเทพจะซบเซาลงไปหรือไม่ก็ตาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า อุตสาหกรรมเทพมีลักษณะของความเป็นทุนทางสังคมของชาวนครศรีธรรมราชอย่างแท้จริง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้ศรัทธาอุตสาหกรรมเทพ หรือกลุ่มผู้ใช้อุตสาหกรรมเทพเป็นทุนทางสังคมในการดำเนินชีวิต รวม จำนวน 111 คน แบ่งเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณโดยการให้แบบสอบถาม 100 คน และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 11 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

1. กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลอุตสาหกรรมเทพโดยเฉพาะ ในลักษณะของการยึดเป็นอาชีพหลัก จำนวน 25 คน
2. กลุ่มผู้ใช้วัตถุมงคลอุตสาหกรรมเทพเป็นอาชีพเสริม อันนอกเหนือไปจากการประกอบอาชีพเดิม จำนวน 25 คน
3. กลุ่มที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายความนิยมในองค์อุตสาหกรรมเทพ เช่น ร้อยสร้อย ลงสี ปัดทอง ร้านอาหาร จำนวน 25 คน
4. ประชาชนทั่วไป ที่อุตสาหกรรมเทพมีผลต่ออาชีพและการดำเนินชีวิต จำนวน 25 คน
5. ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเทพในลักษณะพิเศษ เช่น ประธานในการจัดสร้างบุคคลสำคัญในวงการอุตสาหกรรมเทพ จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ผู้ศึกษาใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้รูปแบบในรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ คือ

- 1.แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการประมวลความคิด ผลงานวิจัย ตลอดจนการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ในด้านของทุนทางสังคม ลักษณะของความเป็นทุนทางสังคม การ

ใช้ทุนทางสังคมในลักษณะต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง รวมถึงความสามารถในการสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิตของบุคคลที่แปลงศรัทธาต่อองค์ตุคามรามเทพไปสู่การพึ่งพาตนเอง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ระยะเวลาที่รู้จักองค์ตุคามรามเทพ จำนวนวัตถุมงคล องค์ตุคามรามเทพที่ครอบครอง

ส่วนที่ 2 ภาพรวม ความเป็นมา ความเชื่อและทัศนคติ ความสำคัญเบื้องต้น ที่เกี่ยวกับองค์ตุคามรามเทพ

ส่วนที่ 3 ศึกษาจิตตุคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคม ลักษณะของความเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในจิตตุคามรามเทพ รวมถึงมุมมองในมิติเศรษฐกิจ คือ การมองในความเป็นทุนของ “องค์ตุคามรามเทพ” ตามที่เป็นอยู่จริง

ส่วนที่ 4 ศึกษาความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชน การใช้จิตตุคามรามเทพเป็นทุนทางสังคมของผู้ศรัทธา และการแปลงศรัทธาไปสู่การพึ่งพาตนเองมีรูปแบบอย่างไร การมีหลักประกันในการดำรงชีวิตของบุคคลและครัวเรือนในรูปแบบใดบ้าง ภายใต้อิทธิพลศรัทธาที่มีต่อองค์ตุคามรามเทพ รวมถึง การใช้จิตตุคามรามเทพในความเป็นทุนที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ

2. แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-dept Interview) โดยมีทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์/พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) สัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตตุคามรามเทพที่มีสถานภาพทางสังคมพิเศษ เช่น ประธานในการจัดสร้าง บุคคลสำคัญในวงการจิตตุคามรามเทพ จำนวน 11 คน มีแนวทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในจิตตุคามรามเทพ

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับการใช้จิตตุคามรามเทพในความเป็นทุนที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ

2.3 ประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการใช้ทุนทางสังคมของจิตตุคามรามเทพ ไปสู่การพัฒนาศักยภาพและความเป็นอยู่ของบุคคลและครัวเรือน ตลอดจนสังคมรอบข้าง

2.4 ประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชน

3. การสังเกต (Participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงศึกษาโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเหตุการณ์และปรากฏการณ์ของปัจเจก กลุ่ม หรือชุมชน รวมถึงวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ทั้งนี้ การสังเกตดังกล่าว เป็นไปเพื่อการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในบางมิติซึ่งอยู่นอกเหนือจากการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.1
การใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	ประเด็นศึกษา	วิธีการศึกษา	เครื่องมือ
กลุ่มผู้ค้าและ เจ้าของแผง วัตถุมงคลจตุคาม รามเทพ	- ภาพรวม ความเป็นมา ความเชื่อและ ทัศนคติ ความสำคัญเบื้องต้น ที่เกี่ยวกับองค์จตุคามรามเทพ	การสัมภาษณ์ประกอบ การพูดคุยและการสังเกต แบบมีส่วนร่วม	แบบสอบถาม ประกอบการพูดคุย
กลุ่มผู้เปิดแผง วัตถุมงคลจตุคาม รามเทพ เสริมจาก การประกอบอาชีพ เดิม	- จตุคามรามเทพในฐานะ ของทุนทางสังคม - ความสัมพันธ์ของ ทุนทางสังคมกับการพัฒนา	การสัมภาษณ์ประกอบการ พูดคุยและการสังเกตแบบ มีส่วนร่วม	แบบสอบถาม ประกอบการพูดคุย
กลุ่มผู้มีอาชีพเสริม อันเป็นผล สืบเนื่องมาจาก องค์จตุคามรามเทพ	ศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง ของประชาชน รูปแบบในการ แปลงศรัทธาไปสู่การพึ่ง พาตนเอง การใช้จตุคามราม	การสัมภาษณ์ประกอบการ พูดคุยและการสังเกตแบบ มีส่วนร่วม	แบบสอบถาม ประกอบการพูดคุย
ประชาชนทั่วไป	เทพในความเป็นทุนที่ก่อให้เกิด เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ	การสัมภาษณ์และการ สังเกตแบบมีส่วนร่วม	แบบสอบถาม ประกอบการพูดคุย
ผู้มีความเกี่ยวข้องกับ เป็นพิเศษกับ จตุคามรามเทพ		การสัมภาษณ์แบบเป็นทาง การ และการสัมภาษณ์/พูด คุยแบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	แบบสัมภาษณ์ แบบเชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ด้วยตนเองในช่วงเดือนสิงหาคม 2550 จนถึงเดือนมีนาคม 2551 โดยอาศัยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารวิชาการ ตำรา ตำนาน คำบอกเล่า และการเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ โดยสามารถเพิ่มเติมแก้ไข และเก็บข้อมูลในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ได้ทันที โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาตามความเป็นจริง ดังนี้ คือ

1. ในระยะแรกของการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้ลงไปอยู่ในพื้นที่ศึกษาเป็นระยะเวลาพอสมควรก่อนที่จะลงมือสร้างเครื่องมือในการศึกษาและเก็บข้อมูลจริง โดยในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาได้สร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่างตลอดจนบุคคลสำคัญในวงการจตุคามรามเทพ ที่มีส่วนช่วยในการศึกษาได้ โดยบุคคลดังกล่าวสามารถให้คำแนะนำและพาผู้ศึกษาไปสู่การเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญหลายประการ โดยมากแล้วบุคคลสำคัญในวงการจตุคามรามเทพมักมีความสนิทสนมกันเป็นการส่วนตัว จึงทำให้การดำเนินการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ยังเป็นการนำผู้ศึกษาไปทำความรู้จักกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลรายอื่น ๆ อีกด้วย

2. ในระยะของการเก็บข้อมูลพื้นฐานและการสร้างเครื่องมือในการศึกษา ภายหลังจากที่ผู้ศึกษาสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่างและบุคคลสำคัญในวงการจตุคามรามเทพแล้ว จึงนำไปสู่การสังเกตและมีส่วนร่วมในพิธีกรรม กิจกรรมต่าง ๆ เช่นการบวงสรวง การประกอบพิธีพุทธา-เทวาภิเษก การพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งนำไปสู่การสร้างเครื่องมือในการศึกษาที่สอดคล้องกับประเด็นในการศึกษาและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล โดยในการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-dept Interview) สำหรับการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามเชิงปริมาณ และแนวคำถามในเชิงคุณภาพไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนแรก โดยนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดระเบียบเพื่อการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาและข้อมูลที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ และการจัดบันทึกในแต่ละครั้ง มาเก็บรวบรวมและจัดระเบียบให้เป็นหมวดหมู่ และตีความข้อมูลที่ได้รับตามประเด็นวัตถุประสงค์ในการศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่ออธิบายความหมายในประเด็นสำคัญ ๆ จนนำไปสู่การวิเคราะห์สรุปให้เห็นภาพชัดเจน ผ่าน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย หรือ พรรณนา (Descriptive) สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามนั้น ในประเด็นที่สามารถอธิบายโดยใช้ค่าสถิติได้ ผู้ศึกษาจะใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ในรูปแบบของตารางประกอบการพรรณนา

การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาให้เห็นถึงภาพรวมของประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ความสำคัญเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับจตุคามรามเทพ การศึกษาจตุคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชนผู้ศรัทธาจตุคามรามเทพ โดยอธิบายถึงผลที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้อุปกรณ์จตุคามรามเทพเป็นทุนว่า ผู้ศรัทธาแปลงศรัทธาเป็นการพึ่งพาตนเองอย่างไร โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา